

Zafer ÇAKMAK, Osmanlı Donanması'nın Son Savaşı: İmroz Baskını (20 Ocak 1918), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2016, 216 sayfa.

Barış Can YİĞİT*

Eserde genel olarak İmroz Baskını'nın hazırlık süreci, sebepleri ve sonuçları detaylı olarak ele alınmaktadır.

Eser giriş, sonuç ve dört bölümden oluşmaktadır. Eserin giriş kısmında Türk-Alman İttifak Antlaşması'na, Goeben ve Breslau'nun Osmanlı Donanması'na katılmasına, Alman subayların Osmanlı Donanması üzerindeki etkisine ve Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girişine değinilmektedir. Bu bölümde, 2 Ağustos 1914'te Türk-Alman İttifak Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Goeben ve Breslau'nun Osmanlı Donanması'na katılması nedeniyle devir-teslim töreni gerçekleştirildiği, Amiral Wilhelm Souchon'un Osmanlı Donanması Komutanlığı'na atandığı, bu tören sırasında Amiral de dahil tüm Alman askerlerin fes giydiği ve Goeben'in isminin "Yavuz Sultan Selim", Breslau'nun ise "Midilli" olarak değiştirildiği anlatılmaktadır. Yazar, "Türk-Alman İttifakı" imzalandıktan sonra Almanya'nın Osmanlı Devleti'ne savaşa girmesi yönünde baskı yaptığını, Osmanlı Devleti'nin ise bu baskıya karşı koymaya çalıştığını ifade etmektedir (s. 27).

Birinci bölümde, İmroz Baskını'nın sebepleri ve fikrinin ortaya çıkışı hakkında bilgiler verilmektedir. Buna göre, Donanma Komutanlığına Amiral Souchon'un yerine gelen Amiral Hubert von Rebeur-Paschwitz'in kendini ispatlama çabası içine girerek büyük bir deniz hareketi için şartların oluştuğuna karar vermesi, bu dönemde Sovyetler Birliği ile mütareke yapılması sonucu gemilerin ihtiyacı olan kömür sorununun ortadan kalkması ve İngiliz Donanması'nın Yavuz Sultan Selim ve Midilli'nin Çanakkale Boğazı'ndan çıkış hareketini engellemeye yönelik ablukası İmroz Baskını'nın sebepleri olarak ifade edilmektedir. Bunlar dışında Çakmak, Osmanlı Orduları'nın Filistin cephesinde İngilizlere karşı zor durumda kalması ve Kudüs'ün kaybedilmesinin bu fikrin ortaya çıkmasında önemli

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnterdisipliner Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı öğrencisi, b.c.yigit@hotmail.com

olduğu tespitinde bulunmaktadır. Ayrıca Çakmak, Enver Paşa'nın bu harekate sıcak bakmasına rağmen tehlikeli sonuçları olabileceği sebebiyle, ancak Alman Genelkurmay'ı ile yaptığı yazışmalardan sonra bu hareket konusunda Amiral Hubert von Rebeur-Paschwitz'e onay verdiğiinden söz etmektedir.

İkinci bölümde, İmroz Baskını öncesi İngiliz ve Osmanlı Donanmaları'nı oluşturan gemiler hakkında detaylı olarak teknik bilgiler verilmekte, baskın hazırlıkları ve hareket planı hakkında detaylar paylaşılmaktadır. Bu bilgilere göre, İngiliz Donanması'nda bir zırhlı muharebe gemisi, üç kruvazör, beş muhrip, bir gambot, iki monitor ve bir akaryakıt gemisi bulunurken, Osmanlı Donanması'nda ise İmroz Baskını için Yavuz Sultan Selim zırhlısı, Midilli hafif kruvazörü ve dört muhrip bulunduğu belirtilmektedir. Yazar, baskın hareket planının Alman Kurmay Başkanı Albay Friedrich Richter tarafından yapıldığı ve hareket başlayana kadar Osmanlı Donanması subaylarına bu konuda bilgi verilmediğini ifade etmektedir (s. 69). Yine bu bölümde, Amiral Hubert von Rebeur-Paschwitz'in baskın hareketini gizleme çabasının hazırlıkları geciktirdiğine ve Çanakkale Boğazı çıkışındaki mayınlar hakkında Amiral'in elinde yeterli bilgi olmadığına dikkat çekilmektedir. Son olarak yazar, Osmanlı Devleti'nin hareket hazırlığı sırasında çok dikkatli hareket ettiğini ve İtilaf kuvvetlerinin bu durumdan haberdar olmadığını belirtmektedir (s. 80).

Üçüncü bölümde, İmroz Baskını'nın hareket emrinin verilmesi, Yavuz Sultan Selim zırhlısının Çanakkale Boğazı'ndan çıkışı, İmroz Adası'nın bombardmanı, Midilli Kruvazörünün batışı ve Nara'da karaya oturan Yavuz Sultan Selim zırhlısının kurtarılması sürecinde gerçekleşen zorluklara değinilmektedir. Eserde, gemilerin Çanakkale Boğazı'ndan çıkışı 19 Ocak 1918 olarak ifade edilmektedir. Yazar, gemilerin Çanakkale Boğazı'ndan çıkışlarının sabah erken saatlerde olması ve hava koşullarının gemilerin görülmesini engellemesi sebebiyle İngiliz kuvvetleri tarafından hareket sürecinin fark edilmediğini belirtmektedir (s. 91). Osmanlı Donanması'na ait Yavuz Sultan Selim ve Midilli'nin Çanakkale Boğazı'nı geçerek İmroz'daki hedefleri ateş altına aldığı fakat bu sırada Midilli kruvazörünün mayına denk gelerek ağır hasar aldığı ve battığı bilgisi verilmektedir. Bu kruvazörün batması üzerine, Donanma Komutanı Amiral Hubert von Rebeur-Paschwitz'in hızla Mondros hareketinden vazgeçtiği ve Çanakkale Boğazı'na doğru ilerlediği ifade edilmektedir. Daha sonra Çanakkale Boğazı'na ulaşan Yavuz Sultan Selim zırhlısının Nara Burnu sığılığında karaya oturduğu, bunu haber alan İngiliz kuvvetlerinin havadan ve denizden saldırıları ve Turgut Reis zırhlısının kurtarma çalışmalarındaki etkisinden söz edilmektedir.

Dördüncü bölümde, genel olarak İmroz Baskını'nın Osmanlı ve İngiliz Donanması açısından sonuçlarına yer verilmektedir. Eserde, İmroz Baskını sırasında birçok İngiliz gemisi, denizaltısı ve uçağının hasar gördüğü, bu nedenle Yavuz Sultan Selim zırhlısının tekrar Çanakkale Boğazı'ndan çıkmaması için ek önlemler alındığı ifade edilmektedir. Yazar, İmroz Baskını'nın stratejik ve taktik koşulları fazla etkilemediğini belirtmektedir. Fakat zırhlının Nara'da karaya oturmasının ardından İngilizler tarafından başarısız batırma girişiminin Almanya ve Türkiye üzerinde olumlu etki yaptığını, İngiltere tarafında ise umutsuz bir havanın hakim olduğunu dile getirmektedir (s. 140). Ancak yazar, iki ülkenin kayıplarını karşılaştırdığında bu baskının Osmanlı Donanması'na İngiliz Donanması'ndan daha çok zarar verdiği yargısına varmaktadır. Son olarak bu bölümde, Yavuz Sultan Selim zırhlısının Mondros Mütarekesi sırasındaki ve Cumhuriyetin ilanından sonraki akıbetine değinilmektedir. Buna göre, mütareke döneminde Yavuz Sultan Selim zırhlısının silahsızlandırıldığı ve İngiliz askerlerinin kontrolü altında İzmit limanında tutulduğu belirtilmektedir. Cumhuriyetin ilanı ile geminin yurtiçinde ihale yoluyla yabancı şirketler tarafından onarımının sağlandığı, 1930 yılında Türk Donanması'na sancak gemisi olarak katıldığı ve 1950 yılına kadar önemli görevlerde bulunduğu bilgisi verilmektedir.

Sonuç kısmında ise, Çakmak, İmroz Baskını neticesinde kaybedilen iki savaş gemisinin Osmanlı Donanması açısından büyük bir eksiklik olduğunu, İngilizlerin ise Yavuz Sultan Selim zırhlısının hasarı hakkında bilgi sahibi olamadığı için savaş bitene kadar Çanakkale Boğazı çevresinde savaş filosunu sürekli hazır halde tutmak zorunda kaldığını vurgulamaktadır. Son olarak yazara göre, "İmroz Baskını Türk-Alman İttifakı'nın, İtilaf Devletleri'ne karşı Akdeniz'deki son hareketidir. Bu harekattan sonra, Osmanlı Donanması bir daha Çanakkale Boğazı'ndan dışarı çıkamayacaktır" (s. 167).

Eser, Osmanlı Donanması'nın Birinci Dünya Savaşı sırasındaki durumunu gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir. Yazar, daha çok Birinci Dünya Savaşı arka planında, Yavuz Sultan Selim zırhlısı ve Midilli hafif kruvazörünün savaşa etkisi ve İmroz Baskını konularına eğilmektedir. Sıklıkla Yavuz Sultan Selim zırhlısı ve Midilli kruvazörünün, her ne kadar Alman Donanması'na ait olsalar da Türkler için çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca İmroz Baskını'nın Alman komutanlar tarafından planlanması ve hareket başlayana kadar Türk subaylara bildirilmemesi hususu da dikkat çekici bir noktadır.

Buraya kadar eserin içeriğine değinildiği için dil ve üslup özellikleri ile ilgili görüşler sona bırakılmıştır. Eserin basit ve akıcı bir dille yazıldığı ve yazarın klasik araştırma yöntemlerini kullanarak nesnellik ölçütlerine bağlı

KİTAP İNCELEMESİ

kalmaya çalıştığı söylenebilir. Yazar, eserinde yerli ve yabancı makale, kitap ve orijinal belgelere başvurarak geniş bir kaynak incelemesinde bulunmuştur. Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivi ile Cumhuriyet Arşivi'nden temin edilen belgeler kullanılmıştır.

Eserin önemine kısaca değinilecek olursa, Yavuz Sultan Selim ve Midilli savaş gemilerinin Osmanlı Donanması'na katılımı ve Birinci Dünya Savaşı süreci hakkında daha önce yayımlanmış birçok eser bulunmasına rağmen bu eserlerde özellikle İmroz Baskını konusuna kısaca yer verilmektedir. Bu eserde ise İmroz Baskını konusu daha kapsamlı bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır. Ayrıca eserin, bu alandaki boşluğu dolduracak düzeyde ve konu üzerine yeni yapılacak çalışmalar için yol gösterecek nitelikte olduğu ifade edilebilir. Son olarak Türk denizcilik tarihine katkı sağlama amacıyla yazılmış bir araştırma kitabı olduğu belirtilse de tarihe ilgi duyan ve belli bir eğitim seviyesine sahip herkes için bu eserin faydalı olabileceği düşünülmektedir.